

ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Број

Датум

Београд, Господара Вучића бр. 50

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно-научног већа Факултета безбедности Универзитета у Београду, бр. 595/24 од 30.10.2012. именована је Комисија за оцену докторске дисертације мр Сава Кентере, под насловом *Безбједност Црне Горе у процесу придруживања НАТО* у саставу:

- Проф. др Зоран Кековић, председник
- Проф. др Радомир Милашиновић, члан
- Проф. др Драган Симић, члан
- Проф. др Радован Вукадиновић, члан
- Проф. др Зоран Драгишић, члан

На основу увида у текст докторске дисертације, Комисија Наставно-научном већу Факултета безбедности подноси следећи

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Мр Саво Кентера рођен је 2. маја 1976. године на Цетињу. По националности је Црногорац и држављанин је Црне Горе. Ожењен је и отац двоје деце. Живи и ради у Подгорици.

Након основне школе и гимназије завршене у Будви, и одслужења војног рока, започео је 1995. године студије на Правном факултету у Подгорици, Универзитет Црне Горе. Дипломирао је 2000. године, а магистрирао 2007. године на Факултету политичких наука, Универзитет Црне Горе, смер међународни односи. Докторску дисертацију пријавио је 2010. године на Факултету безбедности, Универзитет у Београду.

Током академског рада, перманентно се научно усавршавао и објављивао радове у разним часописима попут: National Defence Academy and Bureau for Security Policy at the Austrian Ministry of Defence, Janes, Међународне студије и сл. На стручним конференцијама представио се излагањима која су обухватала теме везане за безбедност Црне Горе и региона, процес евроатлантских интеграција, као и реформе обавештајних служби.

Професионални ангажмани

- Децембра 1999. године основао је сопствену компанију у области информатичког инжењеринга.
- Оснивач је и председник Центра за међународне односе Црне Горе.
- Оснивач је Атлантског савеза Црне Горе 2006. године, а од септембра 2009. године председник ове организације.
- Потпредседник је Светске организације атлантске повеље (Atlantic Treaty Association), као и члан више међународних организација, међу којима се издвајају „International Studies Association“ (ISA), Академија за одбрану Велике Британије, Институт за националну безбједност САД, као и почасни грађанин града Дубровника.

2. СТРУКТУРА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Дисертација "Безбједност Црне Горе у процесу придруживања НАТО“ докторанта Сава Кентера, урађена је у складу са свим формалним и садржајним захтевима Универзитета у Београду и Факултета безбедности. Дисертација обухвата 220 страна и садржи: 35 оригиналних графикана, 2 слике (илустрације које су предмети анализе), 3 оригиналне табеле и више садржаја електронских медија.

У раду се позива на 147 библиографских јединица, које обухватају радове значајних теоретичара и истраживача из области студија безбедности, политике, тероризма, друштвених конфликта и криза, од којих је већина писана на српском и енглеском језику. Међу референцама коришћеним у дисертацији, већи део чине радови објављени након 2000. године.

Структура дисертације обухвата следећа поглавља:

1	УВОД
2	ТЕОРИЈСКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА
2.1	Теоријска полазишта
2.2	Предмет и циљеви истраживања
2.3	Методолошки оквир истраживања.....
2.4	Хипотетички оквир истраживања
2.5	Научна и друштвена оправданост и могућности примјене резултата истраживања
3	ДРУШТВЕНА УСЛОВЉЕНОСТ САВРЕМЕНИХ ИНТЕГРАЦИОНИХ ПРОЦЕСА И НАТО
3.1	Безбједносни изазови ризици и пријетње у савременом свијету – појмовно одређење
3.2	Теоријско објашњење савремених безбједносних пријетњи
3.3	Интеграциони процеси и творевине колективне безбједности и њихова теоријска схватања
3.4	НАТО и савремени стратешки концепт
3.5	Искуства земаља у транзицији у процесу придруживања НАТО алијанси
3.5.1	<i>Искуства Словачке</i>
3.5.2	<i>Искуства Албаније</i>
3.5.3	<i>Искуства Босне и Херцеговине</i>
3.5.4	<i>Искуства Хрватске</i>
3.5.5	<i>Искуства Македоније</i>
3.5.6	<i>Искуства Србије</i>

4 БЕЗБЈЕДНОСНИ ИНТЕРЕСИ И ЦИЉЕВИ ЦРНЕ ГОРЕ У ПРОЦЕСУ ПРИДРУЖИВАЊА НАТО.....

- 4.1 Опште прилике у региону Западног Балкана након распада Југославије.....
- 4.2 Црна Гора као постконфликтно, вишенационално и вишерелигијско друштво
- 4.3 Институционални аспекти остваривања безбједносних интереса и циљева Црне Горе
 - 4.3.1 Уставно-правни аспекти придруживања Алијанси
 - 4.3.2 Безбједносни интереси и циљеви Црне Горе према важећим стратешким документима.....
 - 4.3.3 Међународни, мултилатерални и регионални аспекти придруживања Алијанси

5 ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ПРИДРУЖИВАЊЕ НАТО

- 5.1 Полицијски систем
- 5.2 Систем одбране
- 5.3 Правосудни систем
- 5.4 Улога суплементарних субјеката у процесу придруживања НАТО
- 5.4.1 Улога локалне самоуправе и грађана.....
- 5.4.2 Домаће невладине организације.....
- 5.4.3 Улога медија.....
- 5.4.4 Улога пословне заједнице и привредних друштава.....
- 5.5 Економска, друштвена и информациона безбједност

6 КАПАЦИТЕТИ И РАЗВИЈАЊЕ ПОТРЕБНИХ СПОСОБНОСТИ ЦРНЕ ГОРЕ ЗА ДОПРИНОС РЕГИОНАЛНОЈ БЕЗБЈЕДНОСТИ И УЧЕШЋЕ У АКТИВНОСТИМА НАТО 151

- 6.1 Капацитети и способности за борбу против тероризма, организованог криминала и корупције
- 6.2 Капацитети и способности Црне Горе за непролиферацију оружја за масовно уништење
- 6.3 Капацитети и способности за остваривање безбједности граница
- 6.4 Одбрамбени капацитети и способности Црне Горе.....
- 6.5 Капацитети и способности Црне Горе за хуманитарне и мировне операције и за

подршку међународним мировним мисијама

6.6 Промовисање политике добросусједских односа и сарадње на регионалном и глобалном нивоу

6.7 Капацитети за управљање у ванредним ситуацијама

7 ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

3. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет докторске дисертације је сагледавање остваривања безбедносних циљева и интереса Црне Горе у процесу придруживања НАТО, као и њеног доприноса регионалној безбедности у том процесу. Овакав предмет имплицира теоријско и емпиријско истраживање прокламованих и стварних интереса и циљева националне безбедности, као и релевантних показатеља њиховог постизања кроз процес придруживања и прикључивања Северноатлантској алијанси.

Ово истраживање дисциплинарно припада наукама безбедности, политичким и правним наукама.

У складу са предметом истраживања, циљеви истраживања углавном су усмерени на утврђивање: а) Друштвене условљености интеграционих процеса у постхладноратовској Европи, при чему је кандидат пошао од претпоставке да је у савременим безбедносним условима националну безбедност Црне Горе тешко осигурати изван чланства у Алијанси; б) Безбедносних интереса и циљева Црне Горе у процесу придруживања НАТО, садржаних у најважнијим стратешким документима Црне Горе са аспекта националне безбедности: Стратегији националне безбедности, Стратегији одбране и др; в) Капацитета и способности Црне Горе за допринос регионалној безбедности и учешће у активностима НАТО-а, будући да приступање НАТО подразумева и одређене обавезе чланица у погледу изградње регионалног мира и безбедности и учешће у активностима Алијансе, чиме се јасно показује приврженост заједничким циљевима и интересима земаља чланица.

4. ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

Кандидат је у оквиру хипотетичког оквира истраживања дефинисао једну основну (општу) и пет посебних хипотеза које су у симетрији са предметом и циљевима истраживања.

Основна хипотеза гласи: „У измијењеном безбједносном окружењу, безбједносни интереси и циљеви Црне Горе могу се на најефикаснији начин осигурати и решавати приступањем НАТО и у оквиру ширег система колективне безбједности. Црна Гора је постконфликтно, вишенационално и вишерелигијско друштво у којем је постизање консензуса у погледу националних интереса и циљева безбједности битан предуслов придруживања еуроатлантским интеграцијама. Развијање потребних предуслова и способности за регионалну безбједносну сарадњу и улазак у НАТО је важан чинилац остваривања безбједносних интереса и циљева Црне Горе“.

Основна хипотеза је рашчлањена на пет посебних хипотеза:

- Процес придруживања Црне Горе НАТО-у доприноси одржавању и унапређивању циљева унутрашње безбједности: заштитом уставног поретка, демократског политичког система, људских права и слобода и других уставно-правно обезбјеђених вриједности, заштитом граница путем интегрисаног управљања границама и сарадњом са другим земљама и ефикаснијом борбом против тероризма и организованог криминала.
- Развијање потребних способности за улазак у НАТО је важан чинилац остваривања одбрамбених циљева Црне Горе који се састоје у: 1) изградњи кредибилних одбрамбених способности; 2) развијању интероперабилних способности за учешће у активностима подршке миру у свијету; 3) учешћу у изградњи стабилног безбједносног окружења; 4) развијању партнерства и сарадње са другим демократским државама. Такође, учлањењем у НАТО, Црна Гора ће брже, боље, рационалније и јефтиније спровести сложену реформу сектора безбедности и одбране, што ће такође помоћи приликом уништавања вишкова наоружања и војне опреме.

- Процес придруживања Црне Горе НАТО-у доприноси унапређењу економске, друштвене и информационе безбједности подстицањем страних инвестиција, одрживог економског развоја, унапређења животног стандарда становништва и заштите информационих ресурса Црне Горе.
- У процесу придруживања Црне Горе НАТО-у и ЕУ унапређује се систем управљања ванредним ситуацијама изазваним природним катастрофама, еколошким, техничко-технолошким, хемијским, биолошким, нуклеарним и радиолошким катастрофама, епидемијама, као и последицама тероризма и других хазарда који могу створити ризике и претње по безбједност Црне Горе и региона.
- У процесу придруживања Црне Горе НАТО, у складу са расположивим ресурсима и утицајима на националну безбједност, развијају се потребне способности за допринос регионалној безбједности и учешће у међународним мировним и хуманитарним операцијама под вођством УН, НАТО и ЕУ.

Постављене хипотезе потврђене су у потпуности или делимично, при чему посебан значај имају друга и пета посебна хипотеза које указују на неопходност развоја одбрамбених капацитета Црне Горе како би постала чланица НАТО, али и допринела регионалној безбедности и учествовала у међународним и хуманитарним операцијама.

5. КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА

Дисертација се састоји из пет поглавља, која су подељена на одељке и пододељке. У уводном делу и теоријском оквиру истраживања размотрена су основна теоријска полазишта, предмет и циљеви истраживања, те методолошки оквир истраживања. Такође, постављен је и хипотетички оквир, дефинисани су извори података и начин њиховог коришћења.

Следеће поглавље односи се на друштвену условљеност савремених интеграционих процеса и НАТО. У овом делу описани су безбедносни изазови, ризици и претње у савременом свету, интеграциони процеси и творевине колективне безбедности и њихова теоријска схватања, као и сама организација НАТО и њен нов стратешки концепт усвојен у Лисабону 2010. године. У овом делу представљена су и искуства земаља у транзицији у процесу придруживања НАТО и другим приступним програмима, првенствено: Словачке, Албаније, Босне и Херцеговине, Хрватске, Македоније и Србије. Ова искуства су презентована на начин којим се пружа широк увид у предности и ограничења политичке, економске и безбедносне природе у процесу придруживања Алијанси, што би омогућило сагледавање реалних аспеката безбедносних интереса и циљева Црне Горе и динамике њиховог остваривања у том процесу, с обзиром на прокламоване политичке и стратегијске ставове.

У посебном поглављу сагледани су безбедносни интереси и циљеви Црне Горе у процесу придруживања НАТО. Од посебног значаја је изучавање свих битних елемената од утицаја на достигнути ниво остварености тих интереса који Црну Гору дефинишу као постконфликтно, вишенационално и вишерелигијско друштво. Такође, представљени су институционални аспекти остваривања безбедносних интереса и циљева, уставно-правни оквир придруживања Алијанси, као и безбедносни интереси и циљеви Црне Горе према важећим стратешким документима.

Поглавље које садржи елементе система националне безбедности од значаја за придруживање НАТО описује полицијски систем, систем одбране, правосудни систем, као и улогу суплементарних субјеката у систему националне безбедности Црне Горе. Од функционисања наведених система као институционалних компоненти у процесу придруживања умногome ће зависити квалитет и брзина достизања постављених националних интереса и циљева. У том контексту посебно се цене безбедносни аранжмани које поједини подсистеми система националне безбедности имају са регионалним и другим међународним телима и асоцијацијама. У поступку даљег развоја система националне безбедности и прикључивања НАТО неопходно је извршити интегрисање свих елемената система безбедности у ефикасан и еластичан систем који ће

бити у стању да одговори на разне безбедносне изазове.

У последњем поглављу даје се преглед капацитета и способности Црне Горе потребних за допринос регионалној безбедности и учешће у активностима НАТО. Представљени су капацитети и способности Црне Горе за борбу против тероризма и организованог криминала, непролиферацију оружја за масовно уништење, безбедност граница, одбрамбени капацитети и капацитети за управљање у ванредним ситуацијама. Достигнути капацитети и способности представљају важне индикаторе у циљу реалног сагледавања постојећег степена, могућности и потреба даље доградње безбедносних и одбрамбених снага и других чинилаца система националне безбедности Црне Горе од значаја за учешће у активностима Алијансе.

У закључку, поред констатација у прилог потврђености хипотеза о достигнутом нивоу остварености националних и безбедносних интереса и циљева у процесу придруживања НАТО, докторант је изнео ставове и препоруке који се односе на унапређење најважнијих елемената система националне безбедности Црне Горе. У закључку су изнети резултати емпиријског истраживања, односно ставови јавног мњења као показатељ субјективне димензије безбедности, односно перцепције јавног мњења о перспективама придруживања евроатлантским интеграцијама, као и достигнутом нивоу безбедности у процесу придруживања. У закључку су наведена и ограничења истраживања у смислу прикупљања релевантне емпиријске грађе ради добијања валидних закључака, као и ограничења у примени резултата истраживања будући да највеће и непосредне користи од придруживања могу бити директно мерљиве тек по приступању Алијансу.

6. ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Имајући у виду постконфликтни, мултиетнички и мултиконфесионални карактер црногорског дрштва, релативно низак ниво економске развијености и животног стандарда, те карактер савремених безбедносних изазова, ризика и претњи, докторска дисертација представља важан научни допринос сагледавању свих релевантних чинилаца који утичу на одређење да се безбедност Црне Горе не треба заснивати на унилатералним способностима и капацитетима и ван регионалних и колективних безбедносних

аранжмана. На то посебно утиче чињеница да приликом усвајања најважнијих стратешких докумената није било јавне расправе, тако да у друштву не постоји консензус о томе који су државни (политички, безбедносни) интереси. Научни допринос истраживања јесте у томе што његови резултати омогућавају реалан увид у безбедносне интересе и циљеве Црне Горе, на темељу изучавања релевантне теоријске грађе, налаза емпиријског истраживања и интереса прокламованих важећим стратешким документима. На тај начин и увидом у индикаторе достигнутог нивоа безбедности било је могуће утврдити степен остварености постављених циљева и сагледати у којој мери сам процес придруживања НАТО утиче на безбедност Републике и њених грађана.

Резултати истраживања потврђују или делимично потврђују постављене хипотезе.

Систем индикатора, тј. успостављени међународни и мултилатерални аранжмани, степен остварености националних интереса и циљева садржаних у стратегијама, као и постојеће способности и капацитети државе омогућавају да се изврши провера појединачних хипотеза и да се на тај начин констатује повезаност између процеса прикључења Алијанси и нивоа остварености националних и безбедносних интереса и циљева. Потврђивање наведених претпоставки битно је са аспекта праћења процеса придруживања, односно одговора на питање да ли примена НАТО стандарда у појединим фазама прикључења овој организацији доприноси интересима и циљевима прокламованим у стратегијама. Развијање потребних предуслова и способности за регионалну безбедносну сарадњу и улазак у колективни систем безбедности, односно у НАТО, представља неопходан чинилац, самим тим и индикатор остваривања безбедносних интереса и циљева Црне Горе.

У раду је показано да је Црна Гора, применом НАТО стандарда и стандарда ЕУ у процесу прикључења евроантлантским интеграцијама, значајно унапредила многобројне аспекте заштите уставног поретка и демократског политичког система, а пре свега заштите оних вредности на којима почива унутрашња и спољашња безбедност државе и друштва. Досадашњи темпо реформи сектора безбедности показује да ће Црна Гора брже, ефикасније и рационалније спровести сложу реформу сектора безбедности и одбране помоћу низа механизма прихваћених од НАТО-а, што ће помоћи приликом решавања,

како актуелних безбедносних проблема, попут уништавања вишкова наоружања и војне опреме кроз програме држава које су заинтересоване за решавање овог веома важног питања, тако и оних дугорочних усмерених ка трајнијој стабилности и изградњи мира у свету и региону. Неки индикатори полицијске и војне сарадње са другим земљама у региону са којима Црна Гора дели заједничке безбедносне интересе и циљеве су мерљиви, попут резултата борбе против тероризма и организованог криминала, интегрисаног управљања границом, информационе безбедности, учешћа у мировним мисијама, решавања вишка војне опреме и наоружања, итд. Међутим, тешко је очекивати да ће подсистем управљања у ванредним ситуацијама бити унапређен све док земља не постане чланица НАТО, путем разних механизма који Алијанси стоје на располагању како би се достигао потребан ниво интероперабилности са другим системима и земљама.

Увидом у постојеће и друге изворе стваране за потребе израде ове дисертације, утврђено је да учлањење Црне Горе у НАТО доприноси унапређењу укупне економске, друштвене и информационе сигурности подстицањем страних инвестиција, одрживог економског развоја, те унапређењу животног стандарда становништва. Примери држава у региону јасно указују да чланство у НАТО доприноси јачању економске стабилности, тако што долази до пораста страних инвестиција, експанзије туризма, те с обзиром на високе стандарде које прописује НАТО, и развој система заштите животне средине. Међутим, све док Црна Гора не постане пуноправни члан НАТО, тешко је говорити о томе да ли ће и какве конкретне економске користи имати од чланства у овој Алијанси. На основу искустава других земаља са којима Црна Гора дели заједничке вредности и интересе, може се претпоставити да ће економски ефекти бити позитивни, уз разумљиве разлике у односу на материјалне претпоставке, природне, људске и друге ресурсе као предуслове економског развоја појединих друштава.

Посебно су важни резултати емпиријског истраживања ставова јавног мњења као предиктора субјективне димензије безбедности. Јавна свест и перцепција грађана, невладиних организација и других цивилних структура друштва важан су показатељ реалних потреба и достигнутог нивоа безбедности у процесу придруживања, па самим тим и спремности да се подрже прокламовани циљеви безбедносне политике. Истраживање

које је спроведено за потребе овог рада показује да 42% испитаника подржава чланство у НАТО, 40% испитаника је против чланства у НАТО, док 18% нема став по овом питању. Као кључни разлози негативног става наводе се: бомбардовање од стране НАТО Савезне Републике Југославије 1999. године, изградња војних база на територији Црне Горе, велики новчани издаци за војна питања и учешће црногорских војника у НАТО мисијама, итд. Када је у питању свест о користима и ограничењима приступања северноатлантској алијанси, резултати истраживања показују да је неопходно извршити измене и допуне Комуникационе стратегије о евроатлантским интеграцијама. Постојећа Комуникациона стратегија није усклађена са другим најважнијим стратегијским документима у сфери безбедности и одбране и не даје одговоре на питања које су најважније циљне групе, на који начин им приступити и које комуникационе алате користити, како би се постигли жељени циљеви.

Истраживање је друштвено и практично оправдано, посебно у тренутку када се у црногорској стручној и научној јавности појављују многе дилеме везане за ниво достигнутог прокламованих националних интереса и циљева у процесу придруживања НАТО, и нарочито питања у вези са недостацима и имплементацијом Комуникационе стратегије и падом интересовања јавности за евроатлантске интеграције.

Резултати истраживања могу се користити у креирању предлога за измене и допуне законских прописа, у нормативним активностима Министарства одбране (Стратегијски преглед одбране, Закон о Војсци, Закон о одбрани, Војна доктрина и др), Министарства унутрашњих послова (Закон о полицији и др), правосудних институција, те и других ресорних министарстава, ради сагледавања реалног стања и израде адекватних стратегија. Такође, резултати могу бити корисни и у раду међународних организација (ОЕБС, ЕУ, УН, НАТО), невладиног сектора у земљи и иностранству, као и медијима ради разумевања њихове улоге у процесу придруживања Алијанси.

7. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

1. Докторска дисертација: "Безбједност Црне Горе у процесу придруживања НАТО", докторанта Сава Кентере урађена је у складу са одобреном структуром на коју су сагласност дали Наставно-научно веће Факултета безбедности и Стручно веће Универзитета у Београду.

2. Дисертација према свом садржају, методолошком приступу истраживању, добијеним резултатима и критичким опсервацијама и предлозима омогућава да се сагледа достигнути степен остварености националних и безбедносних интереса и циљева Црне Горе у процесу придруживања НАТО.

3. Овим истраживањем идентификовани су безбедносни изазови, ризици и претње Црне Горе, условљавајући фактори који их детерминишу, као и капацитети и способност система националне безбедности да им се супротстави у контексту придруживања евроатлантском Савезу. Резултати овог истраживања моћи ће се користити као емпиријска грађа за даља уопштавања и теоријска објашњења истраживаног феномена.

4. Поред научне вредности, дисертација има практични значај, јер резултати истраживања могу послужити у креирању практичних решења, пре свега Комуникационе стратегије Црне Горе у процесу придруживања НАТО, којом ће бити обухваћени кључни сегменти са аспекта релевантности безбедносних циљева и интереса за грађане и разне интересне групе у Црној Гори.

5. На основу свестране анализе садржаја дисертације, чланови Комисије оцењују да докторска дисертација кандидата мр Сава Кентере представља оригинално научно дело, настало самосталним истраживачким радом.

Имајући у виду напред изнете ставове и значај резултата истраживања, Комисија позитивно оцењује урађену докторску дисертацију и Наставно-научном већу Факултета безбедности Универзитета у Београду једногласно

П Р Е Д Л А Ж Е

1. Да прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидата **мр Сава Кентере** под насловом: "Безбједност Црне Горе у процесу придруживања НАТО"
2. Да стави на увид јавности оцењену дисертацију и ову оцену у законом предвиђеном року
3. Да реферат о завршеној докторској дисертацији и своју одлуку о усвајању реферата достави на сагласност надлежном Већу научних области Универзитета у Београду
4. Да Наставно-научно веће Факултета безбедности по добијеној сагласности образује Комисију за одбрану и одобри јавну одбрану ове докторске дисертације

Београд, 12. 11. 2012.

КОМИСИЈА:

1. др Зоран Кековић,
Редовни професор, председник

2. др Радомир Милашиновић,
Редовни професор, члан

3. др Драган Симић,
Редовни професор, члан

4. др Радован Вукадиновић,
Редовни професор, члан

5. др Зоран Драгишић
Ванредни професор, члан
